סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות מה להלן נשים חייבות. פירש בקונטרס[פ] כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה וא"ת למאי איצטריך במצה[צ] דכל שישנו בבל תאכל ולומר דנשים חייבות במצה בלאו הכי נמי ידעינן שנשים חייבות במצה לי האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פשיטא דפטורות דהא מ"ע שהזמן גרמא היא אלא ש"מ דנשים חייבות במצה ולהכי איצטריך האזרח גבי סוכה להוציא את הנשים דלא נילף ט"ו ט"ו מחג המצות ואם כן למה לי טעמא דכל שישנו וי"ל דע"כ איצטריך לטעמא דכל שישנו דאי לא דחזינן מייה דנשים חייבות במצה ס"א האזרח אתא לרבויי נשים דלמעוטי לא איצטריך דהא מ"ע שהזמן גרמא הוא אבל השתא דחזינן דחייבות במצה מכל שישנו בבל תאכל חמץ א"כ ע"כ האזרח למעוטי אתא דלרבות לא איצטריך דמג"ש דט"ו ט"ו נפקא: **אשה בעלה משמחה.** פי' בקונטרס אין חובת השמחה בה אלא על בעלה שישמחנה אלמנה מאי איכא למימר פירוש דכתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והלוי והגר והיתום והאלמנה ומשני בשרויה אצלו כלומר לא נצטוית היא אלא בעניה הכתוב מדבר שנתחייב מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ובמשתה וכלי פשתן עד כאן לשונו וקשה לר"ת דהיינו בזמן שאין בהמ"ק קיים כדמוכח בערבי פסחים (פסחים דף קנו.) דקתמר אנשים בראוי להם ביין ונשים בראוי להם בבגדי צבועים וההוא מילתא לא מיתוקמא אלא בזמן שאין בהמ"ק קיים כדאמר התם דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין אבל בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר[א] שנאמר[ב] וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועוד דמשמע מתוך לשון הקונטרס שאינו חייב להעלותה לירושלים ולהאכילה שלמי שמחה מיהו במס' חגיגה (דף ו.[ג]) לא משמע הכי דקתמר התם בן שאינו צריך לאמו חייב[ד] להעלות עולת ראיה לבר הבית ואם הוא צריך לאמו אינו חייב ופריך עד[ה] האידנא מאן אתייה וקתמר אבי עד הכא דהוה אתיה דמיתיבה בשמחה אתייה ועוד[ו] לי שמחה בכלי פשתן זה יכולה לעשות בביתה ועוד תניא בתוספתא (דחגיגה פ"ב[ז]) שלא מצות נצטוו ישראל ראיה חגיגה שמחה יש בראיה שאין בשניהם שכולה לשמים ויש בחגיגה מה שאין בשניהם שכן נוהגת לפני הדבור ויש בשמחה שאין בשניהם שהשמחה נוהגת באיש ובאשה אלמא בגוף הקרבן[ח] קתמר ומפרש ר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה[ג] ובאלמנה על ששרויה אצלו אבל היא גופה לא איחייבא לאתויי שלמי שמחה: (פ) **ואי כתב ראיה ולא כתב תפילין.** אינו ר"ל דלא ליכתוב תפילין כלל דמצות תפילין איצטריך ליכתוב אלא ה"ק לא ליכתוב תפילין היקישא דתפילין לת"ת: **ולא בעי הקהל.** פי' לא ליכתוב חיובא דנשים גבי הקהל אבל מצות הקהל[ט] בעי למיכתב: **ה"א** נילף **ראיה ראיה מהקהל.** וא"ת הא אמרינן מנה והקהל הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דמג"ש דראיה ראיה הוה אמינא[י] דילפינן ראיה מהקהל: **ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן.** וא"ת למה לי הא' ק"ו נלאו ק"ו ומי אי למילף הקהל ממנה[ד] לחייב נשים ואפילו לא כתיב[כ] נשים בהקהל כלל שכן שיטת כל שני כתובים וי"ל דאי לא כתיב נשים בהקהל[ה] ה"א אדרבה נילף ראיה דהקהל מעולת ראיה ולפטור כדקתמר לעיל[ו] וא"ת כיון דלא נילף חיוב דהקהל ממנה למה לי דאמר ליכתוב רחמנא מנה ולא בעי הקהל[ז] בלא מנה ומי נפקא לן חיובא בהקהל מטפלים בק"ו טפלים חייבים וכו' וי"ל דאי לא כתיב נשים במנה הוה אמינא דמקל וחומר לא אתו נשים לחיובא דטפלים מעלו מנשים לפי שבאים לכלל חיוב אבל נשים[ט] אין סופן לבא לידי חיוב לא אבל השתא אמרינו דנשים חייבות במנה וטפלים פטורים מעתה נוכל לדון מק"ו בהקהל היכא דטפלים חייבים אינו דין שיהו נשים חייבות: **נשים חייבות מנ"ל דיליף ממורא.** וא"ת אמאי לא קתמר דילפינן ממזוזה ויש לומר דהוה מצי למימר דילף ממזוזה וחד מיניייהו נקט וא"ת אם כן הוי מורא ומזוזה שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דאריכי תרוייהו דאי כתב מורא ולא כתב מזוזה הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים דילפינן מת"ת ואי כתב מזוזה ולא כתב מורא הוה אמינא דבמורא יהיו פטורין כדלקמן (דף לה.) דאין סיפק בידה לעשות: **ונילף מת"ת.** דאם תאמר אדרבה אית לן למילף ממורא לחייב דהא אמר פ"ק דיבמות[ח] (דף ח.) כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ואמר הר"ס דמסברא דמת"ת איכא טפי למילף כיון דאשכחן דנשים פטורות ממצוה יקרה וחביבה כת"ת[ט] דין הוא שיהו פטורין בכל השאר שלא הזמן גרמא עי"ל דסברא הוא למילף טפי מת"ת ממורא דשאין אב ואם דהוקש לכבוד לכבוד[י] המקום[יא] ואין למילף שאר מצות מינה[יב] עי"ל דאין סברא לומר נילף ממורא דמורא נמי לפעמים דאינה מייצא היכא דרשום אחרים עליה כדאמרינן (לעיל דף ל:) אשה אין סיפק בידה לעשות: ולרבי איצטריך סד"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות צריכא והרי ראיה דמצות עשה שהזמן גרמא וטעמא דכתב רחמנא [1]זכורך[יא] להוציא הנשים הא לאו הכי נשים חייבות איצטריך סד"א נילף ראיה ראיה מהקהל ואדילפינן מתפילין לפטורא נילף משמחה לחיובא[יב] אמר אביי[יג] אשה בעלה משמחה אלמנה מאי איכא למימר בשרויה אצלו ונילף מהקהל משום דהוה מצה והקהל שני כתובים הבאים כאחד[יד] וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדים אי הכי תפילין וראיה נמי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים צריכי דאי כתב רחמנא תפילין ולא כתב ראיה הוה אמינא נילף ראיה ראיה מהקהל ואי כתב רחמנא ראיה ולא כתב תפילין הוה אמינא אקיש תפילין למזוזה צריכא אי הכי מצה והקהל נמי צריכי למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה ה"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות אלא ניכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן הילכך הוה להו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנלן דיליף ממורא מה מורא נשים חייבות אף כל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות ונילף מתלמוד תורה משום דהוה ליה תלמוד תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים ולרבי מיעוטא בהדיא: **מה להלן נשים חייבות.** בתכילת מצה לילה הראשונה: **ראיה.** מצות עשה היא יראה כל זכורך[ד]: **ראיה ראיה מהקהל.** דכתיב ביה (דברים לא) בצא כל ישראל לירלות והתם נשים חייבות דכתיב[ה] האנשים והנשים והטף: **ואדילפינן מתפילין לפטורא.** אמתני' (לעיל דף כט.) פריך דגמר כל מצות עשה שהזמן גרמא מתפילין לפטור את הנשים בבנין אב דמה מצינו בתפילין: **נילף.** בנין אב מה מצינו מצמתה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות: **בעלה משמחה.** אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה קרי ביה ושימחת: **אלמנה מאי איכא למימר.** הא כתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והגר והיתום והאלמנה: **בשרויה אצלו.** לא נצטוית היא אלא בעניה הכתוב מדבר ונצטוה מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ומשתה וכלי פשתן[ו]: **אי הכי תפילין וראיה נמי ניהוי שני כתובים כו'.** והיכי יליפת מתפילין לפטור הא כתיב פטורא בין בתפילין דאיתקיש לת"ת בין בראיה דכתיב זכורך להוציא את הנשים: **צריכי.** למיכתב פטורא בתרוייהו דלא גמירי מהדדי הילכך לאו למימרא דאין מלמדין איכתיב בתרוייהו אלא משום דלא הוה גמיר חד מחבריה כדמפרש ואזיל: **דאי כתב רחמנא.** פטורא דנשים בתפילין ולא כתב בראיה ה"א ילף (א) ראיה מהקהל לחייב את הנשים: **א"ה מצה והקהל נמי צריכי.** ולאו שני כתובים הבאים כאחד ניהו וילף שאר מצות עשה מיניייהו לחיובא: **למאי צריכי.** תרוייהו אלא חד מיניייהו נכתוב ונגמר אידך מייה עם כל שאר מצות עשה: **בשלמא אי הוה כתב.** חיובא בהקהל לא הוה אתיא מצה מצה מייה בבנין אב דאנא אמינא בגמרא ג"ש מחג הסוכות ט"ו ט"ו מה להלן נשים פטורות דכתיב האזרח להוציא הנשים אף מצה נשים פטורות: **ואנא אמינא טפלים חייבין.** דכתיב (דברים לא) והטף: **מא"ל.** וילף כל מצות עשה שהזמן גרמא ממצה והקהל לחיובא: **ממורא.** אית אמו ואביו תירלו[ז] דילפינן ביה נשים לעיל (דף כט.) כשהוא אומר תירלו הרי כאן שנים: **ונילף מתלמוד תורה.** לפטורא: ופליון

מסורת הש"ס

א) חגיגה ד. ע"ש, ב) ר"ה ו:, ג) [לעיל כד. וש"נ], ד) [שמות כג, יז], ה) [דברים שם], ו) [פסחים קט ע"א ע"ש], ז) [ויקרא יט, ג], ח) [לעיל בע"א בד"ה והרי אלילה], ט) [תוס' רשב"א נוסף: לעומתה], י) [דברים כז, ז], כ) [שם ד"ה דמחייבא], ל) [י"ל חייב לעולת הר הבית וכו'. (יעב"ץ ע"ש)], מ) [י"ל הכא. (רש"ש)], נ) [כל זה איתא בחגיגה י:], ס) [בתוס' הרא"ש: בגוף הקרבן מחייבי נשי], ע) [בתוס' רשב"א: איצטריך למיכתב], פ) [בל"ל טפלים, וכן בהמשך. (תפארת למשה)], צ) [בל"ל דאין], ק) [לעיל ל ע"ב],

תורה אור השלם

1. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן יְיָ׃ שמות כג יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ה"א כו' דילפינן ראיה מהקהל. עי' זבחים מ ע"א רש"י ד"ה אין מלמדים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאי כתב וכו' ילף ראיה דאיה מהקהל: (ב) תוס' ד"ה ה"א ילף ואח"כ ל"ל ד"ה ואי כתב ואח"כ ד"ה ולא בעי:

מוסף רש"י

סד"א נילף חמשה עשר וכו'. מה התם נשים חייבות בתכילת מצה ואע"ג דמצה מצות עשה שהזמן גרמא (סוכה כח:). **ראיה.** במצות ראיה כל זכורך שצריכין להתראות בעזרה בהגל (חגיגה ב.). **נילף ראיה ראיה מהקהל.** דהוי נמי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות (חגיגה ד.). **אשה בעלה משמחה.** בבגל בבגדי צבעונין, בא"י בבגדי פשתן המגובלים (ר"ה ו:). **וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד וגמור סולמו מיניה (לעיל כד.). מדהכא כתביה לאיתך ולא ילפא מתבריה ש"מ דוקא הני קתמר (פסחים מה.). מתלמוד תורה. נשים פטורות דכתיב ולימדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם (עירובין כז.). ופריה ורביה. דכתיב פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבוש ואין אישה דרכה לכבוש (שם).

מסורת הש"ס

א) מייר פ"ב מהל' חגיגה הל' ה אמג עשין רכו:

ב) מיי' שם פ"ח הל' ה אמג שם:

מוסף תוספות

א. כלומר בשלמי שמחה שאין נאכלין אלא בירושלים. ריטב"א. ב. בתוס' הרא"ש ליתא למיתא דעוד. ועי' בהגהות ומילוטים בשם בן תמיר. ג. בעלה משמחה שהחיוב על בעלה ולא עליה לפיכך לא קרינא בה ובאת שמה והא דקאמר בחגיגה דמחייבה אימיה משום בעלה ולא משום היא. תוס' ר"ש ו: וע"ש. ד. נילף הקהל במה מצינו ממצה. תוס' הרא"ש. ה. בתוס' הרא"ש. דאי לאו ק"ו. ו. אבל השתא דאיכא ק"ו מוקמינן ג"ש למילתא אחריתי וילפינן נמי האי ק"ו. תוס' הרא"ש. ז. דמשמע משום דכתיב מצה הוא דלא בעי הקהל מה ענין ק"ו זה אצל מצה. שם. ח. גבי אשת אח ואחות אשה. שם. ט. דאשכחן דגדול מכיבוד אב כדאמרינן (פיאה פ"א מ"א) ות"ת כנגד כולן ומפריה ורביה כדאמרינן לעיל (כט:) ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ומהקרבת תמידין כדאמרינן במגילה (ג.) ואפ"ה פטר ביה נשים דין הוא דנילף מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. שם. י. וכיון דחמירא כולי האי לא גמרינן מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. ריטב"א. כ. כדאמרינן בסוף אלו מציאות (ב"מ לב.) דאע"ג דבכל התורה כולה קיימא לן דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אי לאו דאשמועינן דכולכם חייבים בכבודי הוה אמינא דכיבוד אב ואם דחי עשה ולא תעשה משום שהוקש כבודם לכבוד המקום אלמא לא ילפינן שאר מצות ממורא. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ופדיון הכן. דילפינן לעיל בפירקין (דף כט.) נשים פטורות מלפדות בניהם דכתיב [ט] תיפדה תפדה: **ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר.** מיובא בפריה ורביה כתיב בנשים היכי יליף הו שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לחיוב ממנו הא הוו מורא ופריה ורביה שני כתובים הבאין כאחד: **לריכי.** כלומר לאו באין כאחד נינהו ולמימרא דאין מלמדין אלא תרוייהו לריכי דאי הוה כתב חד לא גמיר אידך מיניה: **דרכו לכבש.** את הארץ במלחמה ואין דרכה כו' וכיון דלא קריגן בה וכבשוה לא קריגן בה פרו ורבו: **סיפק בידו לעשות.** לכבד את אביו שאין אימת אחרים עליו: **לא אפשייב כלל.** אפילו פנויה: **הניחא כו'.** לעיל קאי לאותיבנא גילף ממ"ת ושניגן משום דהוי מ"ת ופדיון הבן כו': **מא"ל.** גילף מת"ת ופדיון הבן שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לפטור: **פפונאי ידעי כו'.** תלמידים בספונא ומנו רב אחא בר יעקב שהיה דר בספונא כדאמר בהשותפין (ב"ב דף טז.) גבי שטן ופניה לש"ש נתכוונו דרשה רב אחא בר יעקב בספונא אתא שטן ונשקיה אכרעיה: **למען תהיה תורת ה'.** הרי כל התורה הוקשה לתפילין ולא שבקינן הקישא וגמרינן מבנין אב ממלה והקהל לזמן גרמא ולא מתלמוד תורה ופדיון הבן לשלא הזמן גרמא: **ומדמלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות שלא הזמן גרמא נשים חייבות.** מדאיצטריך למיכתב היקישא למיפטריהו מזמן גרמא מכלל דבשאר מצות חייבות: **הניחא כו'.** פלוגתא היא במסכת שבת (דף סח.) ובפרק בתרא דעירובין (דף לה:): **מא"ל.** א"כ איבעא ליה למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות: ומשני **מאן שמעת ליה האי סברא ר"מ.** בעירובין ולדידיה לא איצטריך היקישא אלא כדגמרינן בריש מבנין אב וגמר מרבים דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות ודקשיא לן לעיל ולילף ממלה והקהל לחיובא ר"מ סבר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין: ופרכינן **ולרבי יהודה דאמר מלמדין.** בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף מז:) ואמר נמי בעירובין (דף לו:) דתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא מא"ל מהיכא תיתי פטורא למצות עשה שהזמן גרמא: **משום דהוי שמחה כו'.** ולא סבירא לן כאביי דאמר לעיל אשה בעלה משמחה: **לכל עונשין.** ולאוין [ט] עונשין מלקות הן: **דבי ר' אליעזר תנא כו'.** לאו לפרושי מתני' מייתי לה אלא איידי דאייתינא עונשין מייתי נמי אגב מהיכא איתרבו לדיני ממון ומיתה למות על ידן ההורגן: **לכל מיצות.** שיתחייב ההורגן עליהם מיתה וכן השור כופר: **הך קמייתא.** דמישתעי בקרבן שבועת הפקדון דגזל הגר בפ' גשל: **דחיוסה היא.** דאי ליתא בכלל דיינין אין לה חייס הכל גוזלין אותה והיא גוזלת את אחרים והכל בדילין הימנה: **אבל כופר.** והמית איש או אשה דמשתעי גבי כופר דשור המועד שהרג את האדם: דאיכא

ולרבי יוחנן בן ברוקא [ח] דאמר על שניהם הוא אומר [1] ויברך אותם אלהים [ז] פרו ורבו מאי איכא למימר משום דהוה ת"ת ופדיון הבן שני כתובים הבאים כאחד [ז] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולרבי יוחנן בן ברוקא נמי ניהוו פריה ורביה ומורא שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין צריכי דאי כתב רחמנא מורא ולא כתב פריה ורביה הוה אמינא וכבשוה אמר רחמנא איש דדרכו לכבש אין אשה דאין דרכה לכבש לא ואי כתב פריה ורביה ולא כתב מורא ה"א [ד] איש דסיפק בידו לעשות אין אשה דאין סיפק בידה לעשות לא וכיון דאין סיפק בידה לעשות לא תתחייב כלל צריכא הניחא למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר אמר רבא [ט] **פפונאי ידעי לה לטעמא דהא מילתא ומנו רב אחא** בר יעקב אמר קרא [2] **והיה לך לאות על יד** ולזכרון בין עיניך **למען תהיה תורת ה'** בפיך [י] הוקשה כל התורה כולה לתפילין מה תפילין מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות הניחא למ"ד תפילין מ"ע שהזמן גרמא אלא למ"ד תפילין [יא] מ"ע שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר תפילין מ"ע שלא הזמן גרמא ר' מאיר וסבר לה שני כתובים הבאים כאחד [יב] וכל [יג] שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולר' יהודה דאמר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין ותפילין מ"ע שלא הזמן גרמא מא"ל משום דהואי מצה שמחה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד ושלשה כתובים הבאים כאחד אין מלמדין: [יא] וכל מצות לא תעשה וכו': מנהני מילי [יב] אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [3] איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם [2] השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה [יג] דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא [4] אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה דבי חזקיה [יד] תנא אמר קרא [5] והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה [טו] וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא משום כפרה חס רחמנא עלה אבל דיינין אימא איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמועינן הא משום דחיותה היא אבל כופר אימא איש

ולרבי יוחנן בן ברוקא דאמר מורא ופריה ורביה שני כתובין. ופ"ת אמאי לא [ט] קאמר לרבנן ליהוו מורא ומזחה ב' כתובים ולמאי דפריסת לעיל [ט] דתרוייהו לריכי אמי ספיר: **מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות.** פי' בקונטרס מדאיצטריך קרא להיקישא למיפטר נשים מזמן גרמא מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות פירוש דאי ה"א פטורות אמאי איצטריך הקישא דתפילין למיפטר נשים מזמן גרמא אלא הכי נמי הוה ידעינן השתא כשלא הזמן גרמא נשים פטורות כ"ש דזמן גרמא ולא נהירא דהיכי מצי שתיק מהקישא דתפילין אדרבה אי שתיק מייה הוה ילפינן ממלה והקהל דמ"ע שהזמן גרמא דנשים חייבות לכך פירש ר"י מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות אי פטורות הוה ליה למיכתב הקישא דתורת ה' בפיך על ת"ת או על פדיון הבן להקישא אליו ונומר כי היכי דנשים פטורות מתלמוד [יא] או מפדיון דהיינו מ"ע שלא הזמן גרמא ה"נ פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמא כמו דמקיש לפטור דהזמן גרמא לתפילין אלא ש"מ מדכתב אי היקישא לתפילין דהוי הזמן גרמא מכלל דשאר מצות עשה שלא הזמן גרמא חייבות:

אלא למ"ד תפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר. פי' הקונטרס דאדרבה איפכא הוה לן למימר דשלא הזמן גרמא נשים פטורות ומתפילין ושהזמן גרמא נשים חייבות ממלה והקהל דסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדים ומשני מאן שמעת ליה דתפילין לא הוו זמן גרמא רבי מאיר וסבר לה אין מלמדים ופירש בקונטרס דלדידיה לא איצטריך הקישא אלא כדגמרינן לעיל מבנין אב וגמרינן מרבים דהוי מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות ודקשיא לן גילף ממלה והקהל לחיובא ר"מ סבר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים עכ"ל [א] והיינו טעמא דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דדוקא במלה והקהל כתב רחמנא לומר דחייבות אבל כל מ"ע שהזמן גרמא בעלמא נשים פטורות דיין דאין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני חייבות אבל אחרייני לא [ב] וא"ת תינח זמן גרמא אבל שלא הזמן גרמא מנא ליה דחייבות וי"ל כיון דת"ת ופדיון הבן הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני פטורות אבל שלא הזמן גרמא בעלמא נשים חייבות:

משום דהוי שמחה מצה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד. וא"ת תרלת הא דמ"ע שהזמן גרמא דפטורות דליכא למילף ממלה והקהל [ג] דאיכא שמחה בהדייהו הוו שלשה כתובים הבאים כאחד [ד] כדפריסת אלא דמ"ע שלא הזמן גרמא מנ"ל דחייבות אימא דפטורות מתלמוד תורה ופדיון הבן וי"ל דלית ליה דר' יוחנן בן ברוקא והוו להו ג' כתובים הבאים כאחד ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה וא"ת ולאביי דאמר לעיל (דף לד:) אשה בעלה משמחה מ"כ ליכא אלא ב' כתובים ומאי מתרץ [ה] ר' יהודה דאמר מלמדין ממ"ע שהזמן גרמא אימא דילף לחיוב ממלה והקהל וי"ל דמוקי קידוש היום בהדי מלה והקהל והוו ג' כתובים ואין מלמדין ונשים [ו] חייבות בקידוש היום מן התורה דכתיב (שמות כ) זכור את יום השבת זכרהו על היין וכל שיש בשמירה יש בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה: **משום כפרה חס רחמנא עליה.** וא"ת כ"ש דאם לא נכתבה חס עליה טפי דאין עליה לא עונש ולא חטא וי"ל דמכל מקום איצטריך [ז] כפרה היכא דכתיב בה עונש לנשים בהדיא כגון גבי עריות: אלא

שפז א מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ג סמג לאוין נח:

שפח ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה סמג לאוין קכה:

תורה אור השלם

1. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ:
בראשית א כח

2. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם:
שמות יג ט

3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:
במדבר ה ו

4. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:
שמות כא א

5. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת:
שמות כא כט

מוסף רש"י

על שניהם הוא אומר כו'. ולאשה נמי מיפקדא לאפריה וכיסה (גיטין מג:). **דסיפק בידו לעשות.** יכול, שאין מוחה בידו (לעיל ל:). **פפונאי.** כני פפונאי, שם מקום (ב"ק נד:). **הניחא למ"ד תפילין מצות עשה** שהזמן גרמא. וקסבר לילה לאו זמן תפילין א"ע שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הילכך כיון דאיכא שעתא דלא ממייב בה זמן גרמא הוא (לעיל ל:). **תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא.** מצות תפילין כל שעה גם בשבת דאי מפקת הוי להו זמן קבוע (עירובין צו.). **לכל עונשין שבתורה.** לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש, הלכך מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פד:). מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות (פסחים מג:). **אשר תשים לפניהם.** סולן בכלל (ב"ק סו.). **הך קמייתא.** אים לו אשה כי יעשו דמשמעי בקרבן (שם). **משום כפרה חס רחמנא.** דתיהוי כאים לענין כפרה (שם). **משום דחיותה היא.** דאי לא הואי בכלל דיינין הוי פרשי מגרי מינה (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

איש דבר מצות הוא אין אשה לא. ולאו דוקא דהא איתקש עבד לאשה לחייבו במצות כאשה דגמר (בחגיגה דף ד.) לה לה מאשה אלא הכי קאמר אינה חייבת כל כך כמו איש: **הרי הוא בזקן לכל דבריו.** וא"ת ואיך תמצא זקן בסריס והרי מי שאין לו זקן אחד מסימני סריס ואמרינן [ט] בסריס עד שיהיו בו כולן וי"ל כגון שהביא זקן אחר רוב שנותיו דכה"ג סריס הוא כדאמר פ' יוצא דופן (נדה דף מז:) דכי לא נולדו בו סימני סריס הוה קטן עד רוב שנותיו ונהגיע לרוב שנותיו הוה גדול והוה סריס[ט]:

להשחתה לא מצית אמרת דיליף פאת וכו'. וא"ת למה לי ג"ש הא מוכח ליה שפיר מדשני קרא בדיבוריה [ט] וי"ל דה"מ מקמי דשמעינן בברייתא דיש להם חשיבות זקן בשום מקום אבל לבתר דשמעינן [ק] דגלי ליה לן למעוטי מדשני כו': **אם כן ליכתוב את שבזקנך.** (ט) דהפסיק הענין נכתוב את שבזקנך דהוה ליה כמאן דכתיב פאה דהא כתיב פאה בהאי קרא גבי רא"ש וגוכל לומר בבנין אב שמייב בפאת זקן בכהנים כדכתיב ופאת זקנם לא יגלחו וחייב פאת זקן בישראל והדר יליף גילוח דכתיב גבי כהנים דהוי גילוח פאת זקן בישראל מכהנים מאי פאת ש"מ ג"ש שלימה לימדך הכתוב אף בפאת פאת דישראל מכהנים מאי פאת ש"מ ג"ש שלימה לימדך הכתוב אף לכל האמור בענין [ר] כגון הקפת הראש ופאת זקן דדרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן וכ"ש בישראל מג"ש דפאת פאת: **וכי כתב עם קדוש לשריטה הוא דכתיב.** פירש בקונטרס דסל"ל דגדילה ושריטה תרתי ענינהו וחד ביל וחד בכלי וא"ת מי הזקיקנו לומר דכי עם קדוש קאי אשריטה שלא הוכרח באותה פרשה כלל ולא קאי אגדילה ואקרחה דכתיבי בהאי עניינא וי"ל דניחא ליה טפי למימר דכי עם קדוש קאי אשריטה אע"פ שלא הוכרח באותה פרשה מלקרח המקרח ולומר דבנים אתם לא קאי אלא תתגודדו דסמיך ליה אלא אקרחה שאין סמוך לו שהרי גדילה הפסיק הענין ואפכא לא מצית אמרת כדמפרש גמרא ומה ראית להוציא את הקרחה וכו' ועוד דיש גם סירוס אחר דעם קדוש קאי אגדילה שלפני פניו ולא אקרחה שלפניו:

איש דבר מצות אין אשה לא [ט] ואי אשמעינן הא משום דאיכא איבוד נשמה חס רחמנא עלה אבל הנך תרתי אימא לא צריכא: חוץ מבל תקיף ובל תשחית כו': בשלמא בל תטמא למתים דכתיב [א] אמור אל הכהנים בני אהרן [ב] בני אהרן [א] ולא בנות אהרן אלא בל תקיף ובל תשחית מנלן דכתיב [2] לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך [ג] כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל [3] ולא [ד] איתנהו בהשחתה [ד] ליתנהו בהקפה ומנלן דלא איתנהו בהשחתה [ה] איבעית אימא סברא דהא לא אית להו זקן [ו] ואיבעית אימא קרא דאמר קרא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך מדשני קרא בדיבוריה דא"כ ניכתוב רחמנא פאת זקנכם מאי זקנך זקנך [ד] ולא זקן אשתך ולא והתניא [ז] זקן אשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם מאי לאו להשחתה אמר אביי להשחתה לא מצית אמרת דיליף פאת פאת מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ואי סבירא לן דכי כתב בני אהרן אכוליה ענינא כתיב נישתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו ואנא אמינא [ח] ומה כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות בני אהרן ולא בנות אהרן ישראל לא כ"ש אי לאו ג"ש הוה אמינא הפסיק הענין השתא נמי נימא הפסיק הענין ואי משום ג"ש מיבעי ליה [ט] לכדתניא [3] לא יגלחו יכול גילחו במספריים יהיה חייב ת"ל לא תשחית יכול לקטו במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו [ה] הא כיצד גילוח שיש [י] בה השחתה הוי אומר זה תער א"כ ניכתוב קרא את שבזקנך מאי פאת זקנך ש"מ תרתי ואלא הא דתניא זקן האשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם למאי הלכתא אמר מר זוטרא [ו] לטומאת נגעים טומאת נגעים בהדיא כתיבא [4] ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן אלא אמר מר זוטרא לטהרת נגעים טהרת נגעים נמי פשיטא כיון דבת טומאה היא בת טהרה היא איצטריך סד"א לצדדים דאיכא איש או אשה כי יהיה בו נגע בראש [כ] או בזקן הדר אתאן לאיש קמ"ל [ט] איסי אף בל יקרחו נשים פטורות מ"ט דאיסי דדריש הכי [5] בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בנים ולא בנות לקרחה אתה אומר לקרחה או אינו אלא לגדידה כשהוא אומר כי עם קדוש אתה לה' אלהיך הרי גדידה אמור הא מה אני מקיים בנים ולא בנות לקרחה ומה ראית לרבות את הגדידה ולהוציא את הקרחה מרבה אני את הגדידה שישנה במקום השער ושלא במקום שער ומוציא אני את הקרחה שאינה אלא במקום שער ואימא בנים ולא בנות בין לקרחה בין לגדידה וכי כתב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בשריטה הוא דכתיב קסבר איסי שריטה וגדידה אחת

הקפה הראש. המשוה לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו [מ] שאחורי האזנים חלקים הם עד סמוך לגופה והלדעים מקום שער הם כולם והמשחית שער הלדעים שיהא ראשו מוקף בשוה לפדחתו ולדעיו ואחרי אזניו עגול סביב היא הקפה: **כל שישנו בהשחתה.** דזקן ישנו בהקפת הראש: **ולא זקן אשתך.** אפילו העלתה זקן והשחיתה: **פאת פאת.** כתיב בישראל פאת זקנך וכתיב בכהנים [נ] ופאת זקנם לא יגלחו וקס"ד דכי כתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן אכולה מילתא דכתיב בההוא עניינא קאי: **נשתוק קרא מיניה.** מג"ש דפאת פאת למעוטי נשים ישראליות ותיתי פטורא בק"ו מכהנות: **הפסיק הענין.** ולא קאי בני אהרן אלא אטומאה לחוד שיש הפסק בנתים כגון לה יטמא: **מבעיא ליה לדדפיגיה.** ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה דלא נתחייב אלא בהשחתה שע"י גילוח וכיון דאיכא לאוקמי לג"ש להכי לא מדרשה למעוטי בנות הואיל והפסיק הענין: **מנקט.** פליינ"ל של מלאכי חרבות שמחליקין בם את תיק הסייף: **רישיני.** פליינ"ל של עושי תריסין: **ת"ל לא יגלחו.** האמור בכהנים ואין דרך גילוח בכך ואתיא ג"ש ליתן האמור של כהנים בישראל ושל ישראל בכהנים: **אם כן.** דלהכי הוא דאתא נכתוב את שבזקנך דהוה ליה נמי כמאן דכתיב פאה דהא כתיב פאה בההוא קרא גבי ראש ומדהוי כתיב גבי זקן את שבזקנך ולא כתיב את זקנך ש"מ אפאה קאי וה"ק לא תשחית פאות שבזקנך והדר ילף גילוח דהשחתה בפאת פאת ישראל מכהנים אי נמי נדכל ללמוד בבנין אב חייב פאת זקן בכהנים כדכתיב ופאת זקנם לא יגלחו וחייב פאת זקן בישראל מאי פאת ש"מ תרתי דכל:

מסורת הש"ס

(א) [מיי' פ"ג מהל' אבל הל' יא טוש"ע י"ד סי' שצג סעי' ג]:

שפט ב מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ב סמג לאוין נא טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף יב:

שצ ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ו:

ד [מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' יב]:

שצא ה מיי' שם הל' ז טור שו"ע שם סעיף י:

שצב ו מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הלכה ח:

תורה אור השלם

1. וְיֹאמַר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: ויקרא כא א
2. לֹא תַקִּפוּ פֵּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פְּאַת זְקָנֶךָ: ויקרא יט כז
3. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפֵאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבְבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: ויקרא כא ה
4. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן: ויקרא יג כט
5. בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: דברים יד א

מוסף רש"י

איש דבר מצות. משלם בעל השור כופר ליורשים משום דבעליה ממצות (שם). בני אהרן. לגפש לא יטמא. ולא בנות אהרן. בגמרא זו (שם כג:). ולא תשחית את פאת זקנך. סוף הזקן וכן תמצא שיש בכל לחי ולחי לגעגלה אלל הראש שהוא רחב ויש בו שתי פאות ואתה למעוה בשעורו מקום חבור שני הלחיים יחד (ויקרא יט כז). והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה. דלית להו זקן. ליתנהו בהקפה. כלל שאפילו אשה המקפת את הגדול פטורה (נזיר נז:). לא יגלחו. גבי כהנים כתיב, ולא תשחית את פאת זקנך בישראל כתיב, וילפינן להו בג"ש הלי מהלי דפאה פאה (מכות כא.). ת"ל לא תשחית. ומספרים אינן משחיתים, שאין מוחכין שער בלד עיקר כתער (שם). גילוח שיש בו השחתה. דרך לגלח בו ומשחית והיינו תער, אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו, ומספרים מגלחין ואין משחיתים (שם).

(ב) [בכמ"ר וטפ: גרינא ולו' אשמעינן הני תרתי הכא משום כפרה והכא משום חיוחא אבל לענין קטלא אינ דבר מצוה לשלם כופר אבל אשה לא גריכא ולו' אשמעינן כופר משום דאיכא איבוד נשמה וכו'. וכ"ה כ"ז בב"ק], ג) ת"כ רש פ' אמור פרשה כג:, ג) מזר מז:, ד) [בכמ"ר: ולימנהו, וכן בסמוך לליתנהו], ה) [ברכות ד: ושם"ן], ו) [ע' תוס' שבועות כב: ד"ה אבל"ן], ז) [תוספתא דנגעים פ"ד ה"ק], ח) [לעיל כא: וש"ן], ט) מכות כא. מזר מ: נח: ת"כ פ' קדושים פרק ג, י) [בכמ"ר: בין], כ) [בכמ"ר וטפ: קאי אאשה], ל) [בכמ"ר איסי בן יהודה אומר אף בבל יקרחון], מ) [מכות כ ע"ב, ומ"ש ברש"ן], נ) [ויקרא כא, ה], ס) [בדפו"ר כתב], ע) [יומא פ. וסה:], פ) [ע' היטב תוס' יומא פ: ד"ה דהכא], צ) ל"ל מ) מפכת דלעיל. רש"ל, ק) [אל"ל דשמעינן בנגעים ליתן], ר) [בגון הקפת הראש"ן יש לממוק. (רש"ש ע"ש, ואל"ל כגון קרחת הראש)],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בנים וכו' לה' אלהיכם לא תתגודדו: (ב) תוס' ד"ה אם כן וכו' והפסיק הענין וכו' גבי לאש והדר לילף גילוח דכתיב גבי כהנים דהוי השחתה בפאת פאת ישראל מכהנים אי נמי נדכל ללמוד בבנין אב חייב פאת זקן בכהנים כדכתיב ופאת זקנם לא יגלחו וחייב פאת זקן בישראל מאי פאת ש"מ תרתי דכל:

לעזי רש"י

פליינ"א. מקצועה. אישגרטיניי"ר. לסרוט.

אי לאו ג"ש ה"א הפסיק הענין. וא"ת היכי תיסק אדעתין למימר הכי הא מפקינן לעיל (דף לה:) מפאת[א] שאינה בבל תשחית ולא אמר דקרחה שכתוב בפרשה לאשונה קודם בל תשחית הפסיק הענין לפאת זקן וכ"ש דקאי אקרחה שהיא לאשונה בפרשה [ב] קרובה יותר לבני אהרן דכתיב בפרשה ועוד קשה דת"ק דמתניתין היכי פליג אקרחה דקאמר במתני' חוץ מבל תקיף ובל תשחית ולא קאמר ובל יקרחו והא לאפילו [ג] מפאת אמר לעיל דקאי אבני אהרן כ"ש דקאי אקרחה דקרובה לבני אהרן וי"ל דסד"א דגבי קרחה דלאע"ג שהיא קרובה לבני אהרן הפסיק הענין משום דכתיב (דבריס יד) כי עם קדוש אתה למרבה נשים ואפילו בישראל ומפרש בגמרא דלא הפסיק הענין: **אם** בן ליבתוב **קרא** קרח. פי' וליתן את האמור של זה בזה הוה מפקי במה מלינו ואי משום דריבה בהו מצות יתירות אין לנו לחלק מצות אחת שאנו מוצאין בכהנים ובישראל בהדיא דודאי גוף המצוה לא היינו לומדים אבל פירוש המצוה גמרי שפיר מהדדי: **תפילין גופייהו מהבא** גמרינן להו. וא"ת ומה בכך מ"מ ילף קרחה מתפילין דאין ג"ש למחצה[ד] וימא מה תפילין נשים פטורות ה"נ גבי קרחה וי"ל דשמא לא נגמרה ג"ש[ב] אלא לאשמועינן מקום הנחת תפילין וקשה להר"ש אמאי אין מניחין תפילין בכל הראש כי היכי דקאמר קרחה בכל הראש ושמא להכי מהני האי בין עייכם דהוה מצי למכתב בראשיכם ואע"ג דגבי קרחה כתיב בין עייכם ואפ"ה קרחה בכל הראש

וי"ל דליגמר ג"ש נכתב:

הסמיכות והתנופות וההגשות.

גרלה דמהגשות ואילך מיירי [ו] בכהנים ואתו קראי בגמ' למעוטי כהנות אבל סמיכות ותנופות לייירי בישראל:

הקבלות והזאות.

וזריקה לא קתני דהולכה בכלל קבלה[ה] שהרי מן והקריבו [ז] הכהן נפקא כמו קבלה וזריקה בכלל הזאה [ח] ופ"ת אמאי איצטריך קרא בגמרא למעוטי נשים מיפוס ליה דכולהו מ"ע שהזמן גרמא הוו שהרי אינן נוהגות אלא ביום[ט] כדכתיב (ויקרא ז) ביום צותו להקריב קרבניהם וי"ל דמ"מ איצטריך קרא למעוטינהו ולמיפסל קרבן בנשים דאי לאו קרא לא הוה ידעינן שהעבודה פסולה בהן [ג] להכי איצטריך קרא למעוטי למימר דמחללי עבודה ועבודתן פסולה מיהו מסמיכה קשה [ד] אמאי איצטריך קרא למעטינהו דהא עבודה לא אתחלו בהכי כלומר אלא סמיכה נמי אין הקרבן פסול בכך [י] ואם נעשה סמיכה בנשים לא מיפסל הקרבן [כ] בכך [מ] וי"ל דמ"מ איצטריך קרא למעוטי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט איתקש סמיכה לשחיטה [נ] מה שחיטה כשרה בנשים כדתנן בזבחים (דף לא:) ומייתי בשמעתא קמייתא דשחיטת חולין (דף 3:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים וכו' אף סמיכה כשרה בנשים להכי איצטריך למעוטי ותנופה נמי [ס] איצטריך למעוטי משום דאשכחן תנופה דכשרה בנשים כדמפרש לקמן (א): חוץ

אחת היא אביי אמר היינו טעמא דאיסי דגמר קרחה קרחה מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ואי סבירא לן דכי כתיב קרא בכולי עניינא הוא דכתיב נשתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו ואנא אמינא ומה [ט] כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות בני אהרן ולא בנות אהרן ישראל לא כ"ש אי לאו ג"ש הוה אמינא הפסיק הענין השתא נמי נימא הפסיק הענין ואי משום ג"ש מיבעי ליה [ג] לכדתניא לא יקרחו יכול אפילו קרח ארבע וחמש קרחות לא יהא חייב אלא אחת ת"ל קרחה [א] לחייב על כל אחת ואחת בראשם מה ת"ל לפי שנאמר [1] לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים מנין לרבות כל הראש תלמוד לומר בראשם לחייב על הראש כבין העינים ואין לי אלא כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות ישראל מנלן נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף להלן חייב על כל קרחה וקרחה [ב] וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת [ג] אף כאן על מת א"כ נכתוב קרא קרח מאי קרחה שמעת מינה תרתי רבא אמר היינו טעמא דאיסי דיליף בין עיניכם מתפילין מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ורבא מאי טעמא לא אמר כאביי קרח קרחה לא משמע ליה ואביי מאי טעמא לא אמר כרבא אמר לך תפילין גופייהו מהכא גמר לה [ד] מה להלן מקום שעושים קרחה בגובהה של ראש אף כאן [ד] מקום הנחה בגובה הראש ובין לאביי ובין לרבא האי בנים אתם מאי דרשי ביה האי מיבעי [7] לכדתניא בנים אתם לה' אלהיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים שנאמר [2] בנים סכלים המה ואומר [3] בנים לא אמון בם ואומר [4] זרע מרעים בנים משחיתים ואומר [5] והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי מאי ואומר וכי תימא סכלי הוא דמקרי בני כי לית בהו הימנותייהו לא מיקרו בני ת"ש ואומר בנים לא אמון בם וכי תימא כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים כי פלחו לעבודת כוכבים לא מיקרו בנים ת"ש ואומר זרע מרעים בנים משחיתים וכ"ת בנים משחיתים הוא דמיקרו בני מעלייא לא מיקרו ת"ש ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: **מתני'** [ה] הסמיכות [ו] והתנופות וההגשות והקמיצות [ז] והקטרות והמליקות והקבלות והזאות נוהגים באנשים ולא בנשים חוץ ממנחת [ח] סוטה [ט] ונזירה שהן מניפות: **גמ'** סמיכות דכתיב [6] דבר אל בני ישראל [7] וסמך [כ] בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות: תנופות: [18] דבר אל בני ישראל והניף [מ] בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפות: הגשות: דכתיב [9] וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: קמיצות: דכתיב [10] והביאה אל בני אהרן וקמץ בני אהרן ולא בנות אהרן: הקטרות: דכתיב [11] והקטירו אותו בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: המליקות: דכתיב [12] ומלק [נ] והקטיר איתקש מליקה להקטרה: הקבלות: דכתיב [13] והקריבו בני אהרן ואמר מר והקריבו

לחם היא. משמעות שמיהן בין ביד בין בכלי: **מבני אהרן.** דכתיב (ויקרא כא) לא יקרבו קרחה בראשם גבי אמור אל הכהנים: **דבי כשיב קרא.** בני אהרן: **נשקוק קרא.** מהך ג"ש גבי ישראל: **בראשם.** האמור אצל כהנים מה ת"ל דלפי שנאמר בישראל בין עייכם משמע סמוך לפדחת: **ומה להלן.** בישראל על מת דהתם כתיב למת: **א"כ.** דלהך מילתא לחודה אתא: **נכתוב.** בתרוייהו קרח מאי קרחה הוה ליה כג"ש יתירה למילדש נמי הא: **תפילין גופייהו מהבא גמירי.** כלומר ההיא ג"ש דבין עייכם מיבעי ליה למגמר מקום תפילין מהכא דלא תימא בין [ט] עייכם ממש דהיינו על פדחתו אצא יליף מבין עייכם דקרחה דבמקום שער דבגלא מקום שער לא משכחת קרחה והיינו למעלה מפדחתו: **ובין לחביי ובין לרבא.** דנפקא להו פטורא דנשים מקרא אחרינא בנים אתם מאי דרשי ביה: **וא"ת מלי הוא דמקרו בני.** כשאין בהם אצא שעות הוא דמיקרו בנים אבל כשהם רשעים דליית בהו הימנותא לא מקרו בנים: **משחיתים.** דהיינו עבודה זרה כדכתיב (דבריס ד) פן תשחיתון ועשיתם [י] פסל וגו' [כ]: **בני מעליא לא מקרו.** עוד לעולם: **ת"ש.** דהדרי מקרו בני אל חי ע"י תשובה: **מתני' הסמיכות.** לאינה קומכת ולאינה מניפה ואינה מגשת מנחה ואפילו היא כהנת אין העבודה כשרה בה להגיש מנחה בקרן מערבית דרומית כמשפטה דתניא לה בפ"ב דסוטה (דף יד:) ואינה קומצת ומקטרת ואינה מולקת עוף ואינה מקבלת דם ואינה מזה דם חטאת העוף חוץ מסוטה וזאיה שהם מניפות מנחתן בעצמן אין כהנות בין ישראליות שמנחתן טעונה תנופה בכעלים וגמ' יליף לה: **גמ' אל בני ישראל.** דויקרא וכתיב בההוא עניינא וסמך ידו: **דבר אל בני ישראל והניף.** בלו את אהרן המקריב את זבח שלמיו וכתיב בההוא עניינא [ל] והניף: **הקרב אותה.** מהאי קרא נפקא לן הגשה בפ"ב דסוטה (שם:): **איתקש מליקה להקטרה.** והא מעייגא נשים מוהקטירו אותו בני אהרן:

ה"ג

[2] בנים סכלים המה ואומר [3] בנים לא אמון בם ואומר [4] זרע מרעים בנים משחיתים ואומר [5] והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי מאי ואומר וכי תימא סכלי הוא דמקרי בני כי לית בהו הימנותייהו לא מיקרו בני ת"ש ואומר בנים לא אמון בם וכי תימא כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים כי פלחו לעבודת כוכבים לא מיקרו בנים ת"ש ואומר זרע מרעים בנים משחיתים וכ"ת בנים משחיתים הוא דמיקרו בני מעלייא לא מיקרו ת"ש ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: **מתני'** [ה] הסמיכות [ו] והתנופות וההגשות והקמיצות [ז] והקטרות והמליקות והקבלות והזאות נוהגים באנשים ולא בנשים חוץ ממנחת [ח] סוטה [ט] ונזירה שהן מניפות: **גמ'** סמיכות דכתיב [6] דבר אל בני ישראל [7] וסמך [כ] בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות: תנופות: [18] דבר אל בני ישראל והניף [מ] בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפות: הגשות: דכתיב [9] וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: קמיצות: דכתיב [10] והביאה אל בני אהרן וקמץ בני אהרן ולא בנות אהרן: הקטרות: דכתיב [11] והקטירו אותו בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: המליקות: דכתיב [12] ומלק [נ] והקטיר איתקש מליקה להקטרה: הקבלות: דכתיב [13] והקריבו בני אהרן ואמר מר והקריבו

שעורשים קרחה. שיש בו שער ואם מורטו עושה קרחה (מנחות לז:). **בנים לא אימן בם.** לשון ויסי אומן [אסתר ב] ד"א אומן לשון אמונה כתרגומו אמרו בסיני נעשה ונשמע ולשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו עגל (דברים לב כ). **בנים משחיתים.** בניס היו להקב"ה בסבכו למשחיתים (ישעיה א ד). **דבר אל בני ישראל וסמך.** אדם כי יקריב מכם קרבן לה', וכתיב בההוא עניינא וסמך (חגיגה טז:). **ואין בנות ישראל מניפות.** הן עצמם אצא כהן (מנחות סה:). מניף לחו כהן לחודיה (שם).

שצג א מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' טו סמג לאוין קפ טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף י:

שצד ב ג מיי' שם טור ש"ע בי סעי' ט:

ד [מיי' פ"ד מהל' תפילין הל"א טוש"ע או"ח סי' מ סעיף טו]:

שצה ה מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמג עשין קפג:

שצו ו מיי' שם פ"ט הלכה טו:

שצז ז מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הלכה ח:

שצח ח מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה טו ופ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו:

שצט ט מיי' פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו ופ"ח מהל' מירות הלכה ד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הקבלות וד"ה חוץ הד"א:

תורה אור השלם

1. בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת:
דברים יד א
2. כִּי אֲרִיל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדָעוּ בָנִים סְכָלִים הֵמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ: ירמיהו ד כב
3. וַיֹּאמַר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָנִים לֹא אֱמֻן בָּם:
דברים לב כ
4. הוֹי גּוֹי חֹטֵא עַם כָּבֵד עָוֹן זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים עָזְבוּ אֶת יְיָ נִאֲצוּ אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזֹרוּ אָחוֹר: ישעיהו א ד
5. וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל חָי: הושע ב א
6. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב
7. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא א ד
8. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת זֶבַח שְׁלָמָיו לַיְיָ יָבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ לַיְיָ מִזִּבְחֵי שְׁלָמָיו: יָדָיו תָּבִיאֵינָה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הַחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הַחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ:
ויקרא ז כט-ל
9. וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְּרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי יְיָ אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
ויקרא ו ז
10. וְהֵבִיאָהּ אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ מִשָּׁם מְלֹא קֹמְצוֹ מִסָּלְתָּהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:
ויקרא ב ב
11. וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא ג ה
12. וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִّזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א טו
13. וְשָׁחַט אֹתוֹ בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הקבלות וכו' וא"ת אמאי אצטריך. ע' בש"ס פ' אמור ד"ה בני אהרן:

מוסף תוספות

א. הא אביי גופיה אמר לעיל דמפאת פאת וכו'. למז"ן. ב. וי"ל דקסבר לא נאמרה גז"ש. תוס' הרא"ש. ג. דנהי דנשים פטורות במ"ע שהזמן גרמא מכל מקום משום הכי לא מפסלא עבודה באשה מידי דהוה אמילה דאיכא למ"ד בפ"ב דע"ז (כז.) דכשרה באשה אע"פ שאינה אלא ביום. שם. ד. דהוה מצ"ע שהזמ"ג דאינה אלא ביום דומיא דשחיטה דהא בענין תיכף לסמיכה שחיטה. שם. ה. [ד]אינה אלא ביום כדאיתא בסוף פ"ב דמגילה (כ:). שם.

מוסף רש"י

ת"ל קרחה. דקרא יתיר הוא (מכות כ:). **הפסיק הענין.** ולא קאי בני אהרן אלא אטמאתה לחוד שיש הפסק בנתים כגון לה יטמא (לעיל לה:). **מיבעי ליה לכדתניא.** ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה וכיון דאיכא לאוקמי לג"ש להכי לא אצטרכו למעוטי בעוד הוא לדרשה הענין (לעיל לה:). **בראשם מה ת"ל.** ולו דוקא קאמר ליה דהא ולאי איצטריך משום דהוה אמינא קאתי כל דהו, אלא מידלדש קא דרש ליה בראשם שמעת כל הראש שלפי שאמר כדי (שם). **לא תתגודדו.** ולא יקרחו בכהנים (שם). **על בין העינים.** בראש קאמר לפדחת (שם). **ואין לי.** דמיהא על כל הראש, אלא בכהנים. **דהוה בכהנים כתיב** (שם). **מקום שעושים קרחה.** שיש בו שער ואם מורטו עושה קרחה (מנחות לז:). **בנים לא אימן בם.** לשון ויסי אומן [אסתר ב] ד"א אומן לשון אמונה כתרגומו אמרו בסיני נעשה ונשמע ולשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו עגל (דברים לב כ). **בנים משחיתים.** בניס היו להקב"ה בסבכו למשחיתים (ישעיה א ד). **דבר אל בני ישראל וסמך.** אדם כי יקריב מכם קרבן לה', וכתיב בההוא עניינא וסמך (חגיגה טז:). **ואין בנות ישראל מניפות.** הן עצמם אצא כהן (מנחות סה:). מניף לחו כהן לחודיה (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות